

Agenda 2030 i Umeå kommun

En nulägesbeskrivning av implementeringen
av FN:s 17 globala mål

Innehåll

Sidan 4

Sidan 6

Sidan 8

Sidan 10

Sidan 12

Sidan 14

Sidan 16

Sidan 18

Sidan 20

Sidan 22

Sidan 24

Sidan 26

Sidan 28

Sidan 30

Sidan 32

Sidan 34

Sidan 36

GLOBALA MÅLEN

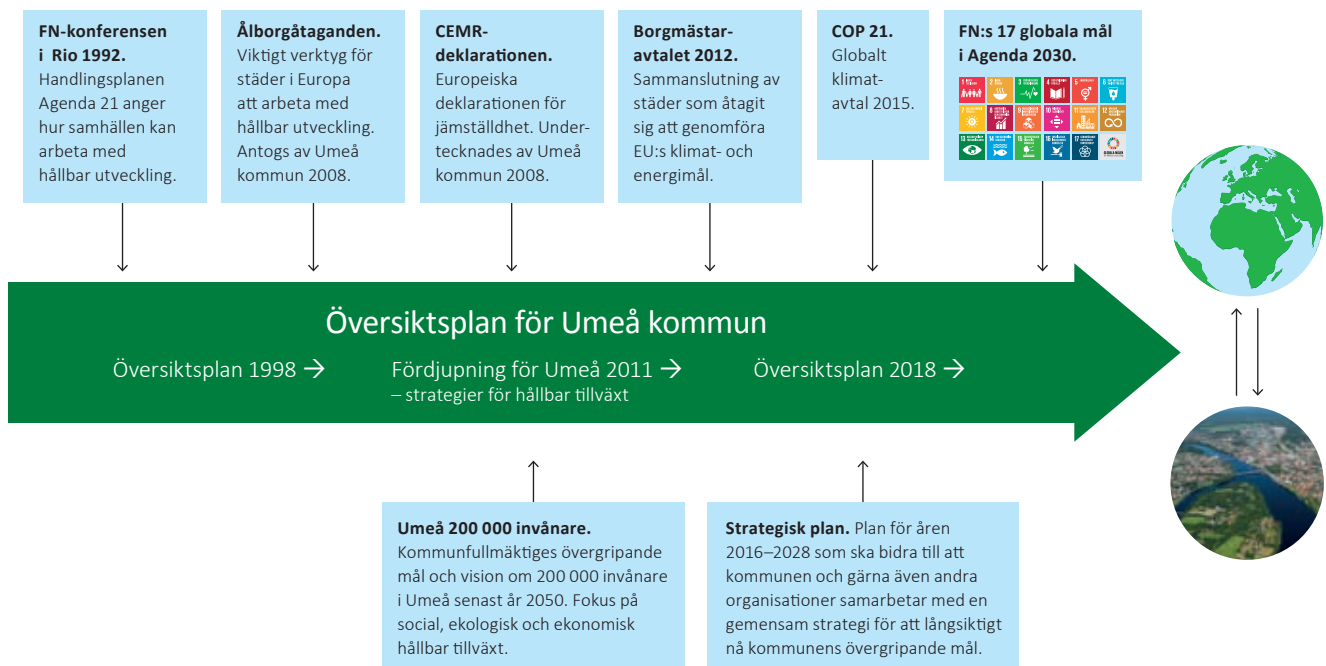
för hållbar utveckling

Agenda 2030 i Umeå kommun – en nulägesbeskrivning av implementeringen av FN:s 17 globala mål

Världens ledare har förbundit sig till 17 globala mål för att uppnå fyra avgörande saker till år 2030:

- Att avskaffa extrem fattigdom
- Att minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Att främja fred och rättvisa
- Att lösa klimatkrisen

Genom de globala målen för hållbar utveckling kan det här uppnås – i alla länder, för alla människor. Om målen ska fungera måste alla känna till, och arbeta med dem.

I Umeå kommun har vi länge arbetat för hållbar utveckling, i både en lokal och en global kontext. Umeå kommunfullmäktiges övergripande mål är att Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Visionen återspeglar sig också i flertalet strategiska dokument, t.ex. för Umeå kommuns översiktsplan, Strategisk plan för 2016–2028 och jämställdhetsstrategi med mera. Umeå kommun stödjer också flera internationella åtaganden för hållbar stadsutveckling, t.ex.:

- Ålborgätagandena för hållbar stadsutveckling
- CEMR-deklarationen – den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå
- Borgmästaravtalet för klimat och energi

Denna första nulägesbeskrivning av Agenda 2030 i Umeå har genomförts under 2018. Den syftar till att ge såväl en överblick som konkreta exempel på hur vi i Umeå kommun samverkar för att nå de 17 målen.

Under 2019 slutförs ett nationellt arbete med att ta fram nyckeltal som ska stödja det regionala och lokala genomförandet av Agenda 2030. Detta förväntas fungera som ett viktigt bidrag i det fortsatta arbetet med att förverkliga Agenda 2030 i Umeå kommun.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till lämbiblioteket sist i dokumentet.)

1 INGEN FATTIGDOM

Ingen fattigdom

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bl.a. även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet.

Foto: Ann Widmark

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun erbjuder under året ett antal aktiviteter som alltid är gratis. Detta sker framför allt inom ramen för Umeå fritid och Umeå kulturs verksamheter, t.ex. biblioteken, Kulturcentrum för barn och unga och barnkulturprogrammen. Dessa verksamheter skapar också mötesplatser lokalt som är viktiga för den sociala hållbarheten. Fritidsbanken öppnade 2017 i Umeå med en lokal på Ålidhem samt med ambulerande verksamhet t.ex. under sommarlov till platser där många barn och unga vistas. Det finns ett mål från Umeå kommunfullmäktige om halverad barnfattigdom. Arbete pågår med att säkerställa att de insatser som görs i relation till barns ekonomiska utsatthet är både förebyggande och kompensatoriska. Umeå kommun arbetar för att minska andelen barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer och minska de negativa effekterna av utanförskap. Satsningar som görs inom Umeå kommun kring gratis aktiviteter under och efter skoltid riktar sig till samtliga barn och unga i kommunen.

Vi mäter barnfattigdom i livsmiljöbarometern.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Sfi - klara färdiga gå!

Sfi - klara, färdiga, gå! är ett arbetsmarknadsprojekt på svenska för invandrare (sfi) i Umeå för kortutbildade nyanlända vuxna flyktingar och invandrare. Projektet innefattar flera delar: ämnesintegrerad undervisning med fokus på andraspråksinläring, studiebesök på arbetsplatser och organisationer i syfte att verka integrationsfrämjande, hälsoarbete för fysiskt och psykiskt välbefinnande samt arbete med jämställdhet och likabehandling. För den som är vuxen från ett annat land och dessutom inte har någon eller mycket kort skolbakgrund, är regelrätt undervisning vid skolbänken inte optimalt alla gånger. Inläring hos de som saknar boklig bildning skiljer sig från de som har en skolbakgrund, och pedagoger och personal inom sfi behöver tänka nytt för att kunna lotsa dem framåt med nya kunskaper i den ofta mycket annorlunda värld de nu hamnat i.

Delmål är (1) att deltagarnas kunskap i svenska, matematik, arbetsmarknad, omvärldskunskap, miljöfrågor, jämställdhet och hälsa ska öka, (2) att förbättra den allmänna fysiska och psykiska hälsan hos deltagarna och reducera sjukfrånvaro, (3) att medvetandegöra deltagarna om kvinnors och mäns lika värde genom ett konkret jämställdhetsfokus samt (4) att utrusta deltagarna med nödvändiga "verktyg" inför arbetslivet i Sverige, både teoretiskt och praktiskt. Slutmålet är ett eller flera av dessa: godkänt betyg från sfi:s nivå B, praktikplats eller arbete. Omkring 80 procent av deltagarna når målen. Sfi har även infört sfi för föräldralediga, som riktar sig till utrikes födda föräldralediga mammor och pappor som vill träna sina kunskaper i det svenska språket medan de tar en paus från studierna. Syftet är att de ska avancera i språkkunskaperna och undvika att den svenska de redan lärt sig stannar av – men också att bryta den isolering många föräldrar upplever i det nya landet. I det här projektet kommer föräldrarna tillsammans med sina bebisar, och deltar utifrån sin möjlighet. Lokalen är uppdelad i en studiedel samt en mer barnvänlig del där det finns leksaker, babysitters, skötbord och barnstolar. Undervisningen riktar sig till elever på alla sfi-nivåer, och även nätbaserat material erbjuds.

Exemplet bidrar till delmål 1.4: **Lika rätt till egendom, grundläggande tjänster, teknologi och ekonomiska resurser.**

2 INGEN HUNGER

Ingen hunger

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

Foto: Fredrik Larsson

Kort nulägesbeskrivning

Kommunen har ett övergripande mål om att halvera barnfattigdomen till år 2020. Här är exempelvis den avgiftsfria lunchen inom förskola och skola en viktig aspekt. Den kommunala verksamheten Måltidsservice ansvarar för att servera goda, hälsosamma, avgiftsfria och anpassade måltider med god service. Detta gäller inom förskola och skola till barn och unga, men även till äldre på äldreboenden och för hemleverans.

Umeå kommuns översiktsplan visar hur mark och vatten hållbart ska användas inom kommunen och ger därmed förutsättningar för ett hållbart jordbruk och en hållbar livsmedelsproduktion, exempelvis genom riktlinjer för rennäringen, odlingsmark, fiske och besöksnäring.

Kommunen medverkar aktivt inom arbetet med en regional livsmedelsstrategi i Västerbotten, med bas i särskilda kommunstyrelseuppdrag om en lokal livsmedelsstrategi och initiativ om ett regionalt kunskapscentrum för livsmedelsproduktion etc. Detta gör kommunen bl.a. genom att tillsammans med Region Västerbotten skapa ett regionalt nav inom de utpekade områdena a) forskning, utveckling och innovation, b) kompetensförsörjning, c) affärsutveckling samt d) kommunikation och marknadsföring.

Kunskaps- och kompetensförsörjning inom de gröna näringarna är en stor utmaning, och kommunens lantbruksgymnasium Forslunda är här avgörande för en fortsatt utveckling av näringen i länet och i stora delar av norra Sverige. På Forslunda bedrivs förutom gymnasium även vuxenutbildning och YH-utbildningar, liksom kompetenshöjande utbildningsprojekt inom Landsbygdsprogrammet. Här finns även Gröna Navet, med funktionen att matcha näringens behov med rätt utbildning och kompetens.

Kommunens Näringslivsservice stöttar företagsutveckling, bl.a. inom besöksnäring och jordbruk. Andra viktiga aktörer inom området är exempelvis SLU Rönneby för utveckling av jordbruk, och Leader Vindelälven för utveckling av fiske.

Intressenter och aktörer för kommersiell service – Mötesplats Stöcke

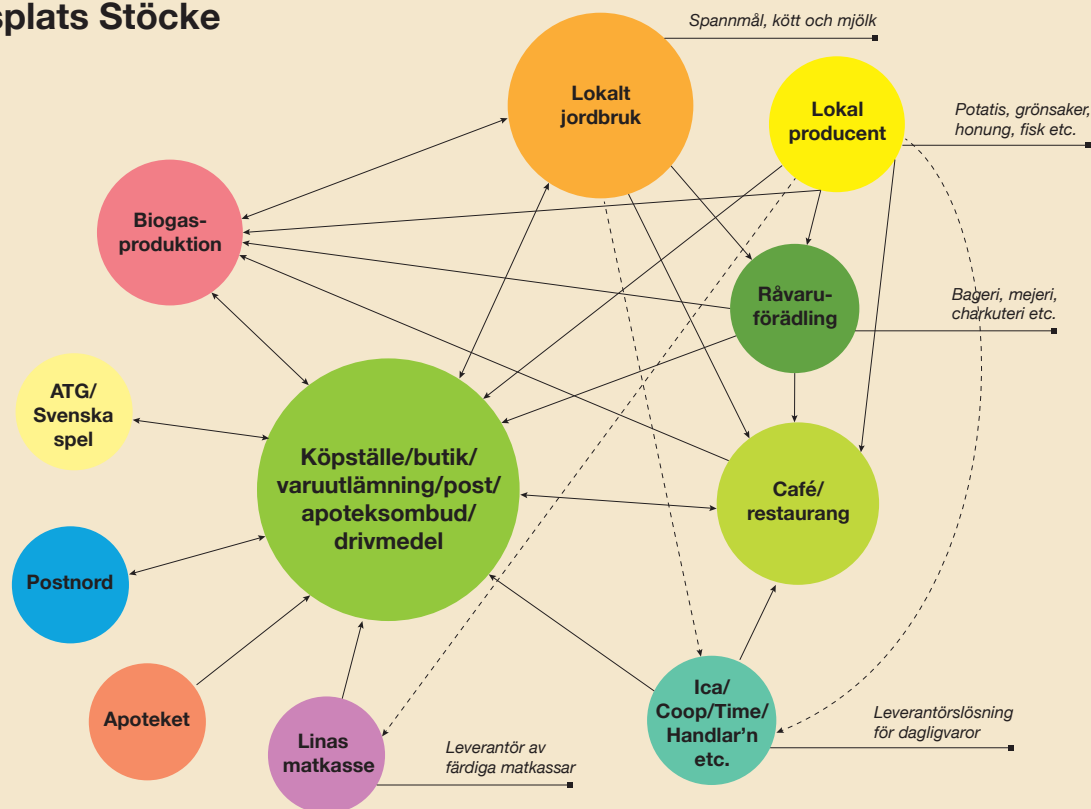

Illustration från Stöckebygdens utveckling ekonomisk förening

Mötesplats Stöcke – lokalt nav för lokala matproducenter

I Stöckebygden söder om Umeå driver en lokal ekonomisk förening sedan 2017 utvecklingsfrågor med starkt fokus på lokal produktion av livsmedel, involvering av lokala matproducenter och serviceidkare samt lokal förankring och social innovation. Med finansiell stöttning av bland andra Umeå kommun och Tillväxtverket har föreningen drivit arbetet med namnet Mötesplats Stöcke. Målet är att skapa ett flexibelt, tillgängligt och hållbart nav för kommersiell service för boende, besökare och företagare i Stöckebygden. I arbetet har föreningen bl.a. gjort en lokalekonomisk analys som visar på flöden av resurser samt potential och möjligheter till utveckling. Den har också tillsammans med LRF anordnat samtal om lokalproducerade livsmedel. Föreningen fortsätter arbetet med utveckling av en servicepunkt med dagligvaror och ett tydligt fokus på lokalt och regionalt producerade produkter eller livsmedel.

Exemplet bidrar till delmål 2.3: **Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter.**

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Hälsa och välbefinnande

Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla åldrar.

Foto: Malin Grönberg

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun främjar hälsa och välbefinnande på olika sätt. Dels genom att mäta olika individuella hälsosfaktorer, men även genom långsiktigt arbete med strukturer i den bebyggda miljön och mötesplatser i det offentliga rummet. Inom ramen för arbetet med den sociala kommissionen har begreppen tillit och välbefinnande varit vägledande, och en intervjustudie med fokus på välbefinnande har genomförts på Ersboda. Umeå kommun har mål från kommunfullmäktige kring folkhälsa, men det är också ett medel för att skapa en god tillväxt i kommunen. Både det hälsofrämjande och det sjukdomsförebyggande arbetet är viktigt. Umeå kommun arbetar utifrån de nationella dokumenten kring en jämlik hälsa och följer Folkhälsomyndighetens arbete. Folkhälsoarbetet förankras tvärsektorielt mellan de olika verksamheterna i Umeå kommun, men också i samarbete med Länsstyrelsen Västerbotten, Region Västerbotten och Umeå universitet. Exempel på fokusområden är fysisk aktivitet, prioriteringar för en god psykisk hälsa, sociala hälsotillstånd, seniorsatsningar, arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning och ungdomsfrågor.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Foto: Peter Steggo

Unga-undersökningen

Undersökningen Unga genomförs vartannat år av Umeå kommun och är en enkätbaserad folkhälso-undersökning som utförs på uppdrag av stadsdirektörens ledningsgrupp. Enkäten riktar sig till ungdomar i åldern 13–18 år som går i högstadiet eller gymnasiet och genomförs i kommunens skolor. Frågorna i enkäten utgår från kommunens folkhälsomål som grundar sig på de nationella målen. Kring varje folkhälsoområde ställs ett antal frågor som följer utvecklingen för just det området. Syftet med undersökningen är att mäta och beskriva folkhälsan hos den yngre befolkningen. Förutom att undersöka hur unga människor mår fyller enkäten en viktig demokratisk funktion, där ungdomarna själva får möjlighet att uttrycka hur de upplever skola och vardag. Undersökningen fungerar också som beslutsunderlag för det fortsatta arbetet kring ungdomar.

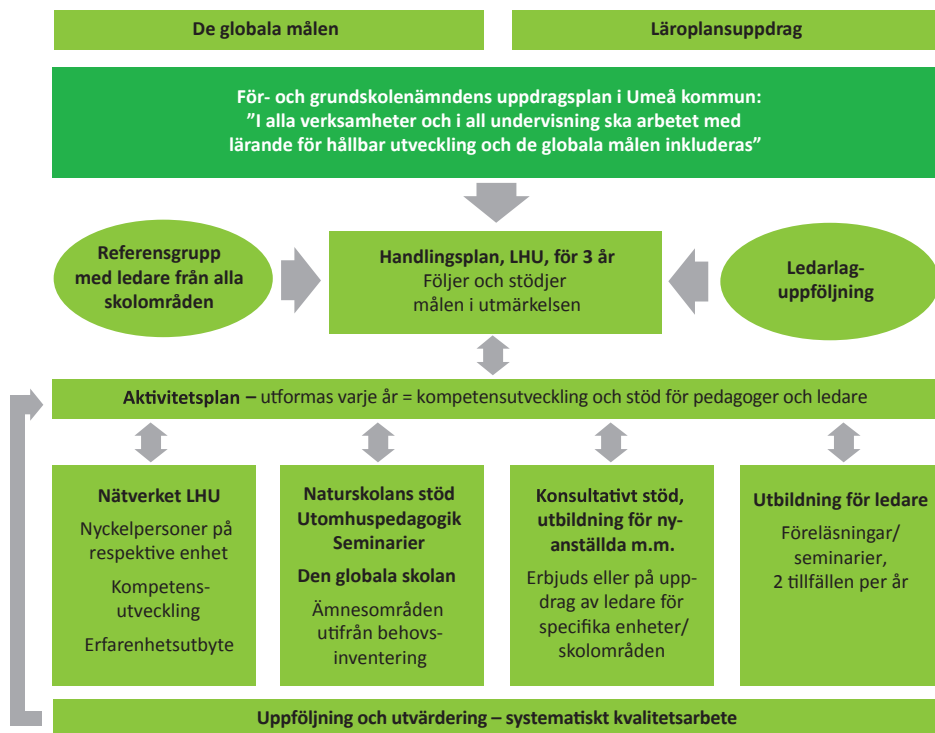
Exemplet bidrar bl.a. till delmål 3.5: **Förebygg och behandla drogmissbruk.**

4 GOD UTBILDNING FÖR ALLA

God utbildning för alla

Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Bilden visar hur skolan i Umeå arbetar med hållbar utveckling.

Kort nulägesbeskrivning

Lärande för hållbar utveckling har under en lång tid varit ett prioriterat område inom för- och grundskolan. Sedan 2006 har alla enheter arbetat utifrån certifieringen ”Skola för hållbar utveckling”, och idag har cirka 80 procent av alla enheter utmärkelsen enligt Skolverket. En struktur för kompetensutveckling och kommunikation finns som stöd, och ett nätverk av pedagoger och ledare träffas 4 gånger per år och fungerar som en viktig länk mellan verksamheten och ledningen. Varje månad träffas också ledarrepresentanter från varje skolområde, förskola och skola, för att tillsammans med strateger och Naturskolan kommunicera utvecklingsbehov och planera för insatser. Arbetet utgår från en 3-årig handlingsplan där Naturskolan ansvarar för att kontinuerligt erbjuda kompetensutveckling inom olika perspektiv. Naturskolan deltar i flera nationella och internationella samarbeten. Exempel från Umeå lyfts också som förebilder här, vilket är viktigt för att kunna ta ansvar i ett större sammanhang.

I den reviderade uppdragsplanen från för- och grundskolenämnden syns en tydlig inriktning: ”I alla verksamheter och i all undervisning ska arbetet med lärande för hållbar utveckling och de globala målen inkluderas. Förskolans och skolans arbete med de globala målen förutsätter ett medvetet arbete på varje enhet i frågor som gäller hållbarhet, t.ex. demokrati, mänskliga rättigheter och miljö utifrån läroplanens övergripande mål och riktlinjer. Barn, elever och personal ska ges möjlighet att bidra till att en hållbar utveckling blir verklighet.”

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Rådslaget och de globala målen

Vilken framtidsbild har stadens ungdomar av Umeå kommun år 2030? Vilka framgångar och utmaningar möter Umeå i arbetet med hållbar utveckling och de globala målen? Och hur kan man som medborgare delta i den demokratiska processen och bidra till att målen nås?

Rådslaget har ambitionen att vara en mötesplats för en typ av medborgardialog, där elever från högskolan och gymnasiet möter politiker, tjänstepersoner och experter för att diskutera framtidsfrågor. Eleverna blir en del i den demokratiska processen, får kännedom om vilka mål och strategier i kommunen som är aktuella och hur dessa kan bidra till de globala målen. Arrangemanget är ett samarbete mellan flera verksamheter i kommunen.

I Rådslaget deltar cirka 100 elever från årskurs 9 och gymnasiet. Under en uppstartsdag möts elever, politiker samt tjänstepersoner i stadshuset, där eleverna får ta del av det pågående arbetet. En guidad tur i staden ingår, där man besöker hållbara exempel.

Ämnesövergripande arbete i skolan inför dialogkonferensen Rådslaget

Eleverna väljer temaområde att fördjupa sig i, och arbetet pågår i cirka 6 veckor – ett ämnesövergripande arbete som ska resultera i presentationer, filmer med mera. Där synliggörs elevernas förslag till lösningar för framtiden.

Till Rådslaget inbjuds politiker, tjänstepersoner, experter och allmänhet för att ta del av elevernas arbeten men också för att föra en dialog om framtiden i ett lokalt och globalt perspektiv. Eleverna presenterar sina arbeten, och föreläsningar varvas med "rundabordssamtal". Där diskuterar vuxna och elever frågor som kommit upp under arbetet och vad av det som skulle kunna omsättas i praktiken.

Uppföljning

Rådslaget har medfört många "ringar på vattnet". Förslagen från samtalen sorteras och skickas till berörda. Elever har bl.a. deltagit i planeringsarbetet för ett nytt bostadsområde i Umeå tillsammans med kommunens planarkitekt. Några elever har presenterat sina arbeten för byggföretag; andra har blivit inbjudna till samrådsmöten och deras arbeten har uppmärksammats i media. Det finns en ambition att utveckla Rådslaget till ett kontinuerligt, ungdomspolitiskt forum där en dialog kan föras mer långsiktigt och där elevernas synpunkter kan tillvaratas på ett genomtänkt sätt. Vi strävar efter att samhällsutveckling och skolutveckling ska gå hand i hand.

Exemplet bidrar till delmål 4.7: **Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap.**

5 JÄMSTÄLLDHET

Jämställdhet

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Foto: Fredrik Larsson

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun antog 2008 den europeiska deklARATIONEN om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklARATIONEN). Umeå kommunfullmäktige har sedan 1994 ett särskilt politiskt utskott med ansvar för att följa och utveckla jämställdhetsarbetet. Det finns en strategi för jämställdhetsarbete som är antagen av Umeå kommunfullmäktige och som fungerar som stöd till nämnder, utskott och förvaltning i implementeringen av det övergripande jämställdhetsmålet: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Umeå kommun är av Sveriges Kommuner och Landsting utvald som en av sex svenska modellkommuner för jämställdhetsintegrering i Sverige och fungerar som mentor för andra kommuner. Det finns en utvecklad samverkan med såväl lokala som regionala, nationella och internationella aktörer för att utmana och flytta fram positionerna kring jämställdhetsarbete, inte minst genom metoden "The gendered landscape" som lyfts som ett gott exempel på hållbar stadsutveckling i Europa. Strategierna för tillväxt, utpekade i översiktsplanen, innehåller bl.a. "Alla ska med" – en hållbar stad kan bara byggas tillsammans med dem som ska leva i staden. All planering ska genomsyras av öppenhet, demokrati och jämställdhet. Vi ska utveckla staden och det offentliga rummet så att alla, kvinnor och män, barn, ungdomar och funktionshindrade, kan vistas där på lika villkor. Det leder till en stad för alla. De strategier som anges i översiktsplanen är styrande för annan efterföljande planering, både hos kommunen och vid andra myndigheter.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Foto: Fredrik Larsson

Frizon – inkludering genom exkludering

Frizon är ett gestaltungsprojekt inom ramen för omvandlingen av Årstidernas park i centrala Umeå med särskilt stöd från Boverkets satsning på jämställda offentliga miljöer. En dialog om platsen genomfördes med grupper av unga tjejer med fokus på att samla in upplevelsen av att vara ung tjej i Umeås offentliga rum. Unga personer är ofta frånvarande i dialoger om platsers utveckling, och en särskild satsning gjordes i detta arbete med utökad och riktad dialog utifrån en identifierad brist. I anslutning till platsen finns en skateboardpark (Sparken) där kontinuerlig dialog skett med engagerade ungdomar, främst unga män. Rapporten "Fritid efter kön" från Umeå kommun visar också att tjejer lämnar det organiserade föreningslivet och idrottandet några år tidigare än killar. Dialogen skedde genom interaktiva och kreativa workshoppar som innehöll bl.a. dans och fotografi och genomfördes med olika grupper av unga tjejer med fokus på deras tankar kring offentliga och privata rum, berättigande, att vara ung tjej i Umeå etc. Kontentan blev att de ville ha en plats fri från rädslor, fri från otrygghet och fri från förväntningar. Alla platser (i såväl privata som offentliga rum) är fulla av förväntningar och maktstrukturer. Det vi genom ett maktmedvetet arbete med gestaltning kan skapa är en plats som en grupp känner berättigande till, en plats som de har tillträde till och där de kan hänga, ensamma eller tillsammans med andra, där de kan lyssna på musik och ta det lugnt. Som ett permanent avtryck stansades suddtryck in i en plåt under taket. Att dessa suddtryck som bygger på vad grupperna av tjejer ville och inte ville ha i ett offentligt rum får tar plats i Umeås offentliga rum är en väsentlig del av projektet och en kommentar till vad och vem som får och inte får synas i det offentliga rummet. Arbetet med Frizon har bl.a. turnerat runt på svenska ambassader i världen som ett exempel på arbete under rubriken "Aiming for democratic architecture".

Exemplet bidrar till delmål 5.1: **Utrota diskriminering av kvinnor och flickor.**

6 RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

Rent vatten och sanitet

Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.

Foto: Mattias Andersson

Kort nulägesbeskrivning

Bra grundvatten är en viktig resurs för vår välfärd, och Umeå har goda grundvattentillgångar med mycket bra kvalitet i bl.a. Vindelälvsåsen. Det måste förvaltas väl för kommande generationer. Den största delen av dricksvattnet utgörs av grundvatten. De kommunala vattentäkterna har alla ett bra skydd, och Vatten- och Avfallskompetens i Norr AB (Vakin) ansvarar för att kontrollera vattenkvaliteten. De flesta vattentäkter har ett bra skydd enligt miljöbalken. På ön Holmön pågår det ett arbete med att fastställa vattenskyddsområden. De som saknar gott skydd är enskilda vattentäkter. En detaljerad beskrivning och ett ställningstagande kring vatten som naturresurs tillsammans med riktlinjer för vattenförekomster och vattenförsörjning finns i en fördjupning för Umeå i översiktsplanen för Umeå kommun.

Sjöar och vattendrag påverkas av försurning, övergödning och vandringshinder, vilket leder till måttlig eller otillfredsställande ekologisk status. Sjöars ekologiska status ska vara minst god senast år 2027, och inga sjöars status får försämrats enligt EU:s riktlinjer om vattenkvalitet. Om man ser till alla sjöar i kommunen så har de flesta en god vattenkvalitet. Sedan 1980-talet har Umeå kommun bedrivit miljöövervakning, och fram till 2015 är det några få vattendrag som fått försämrad status. Ingen av vattenförekomsterna i Umeå kommun uppnår god kemisk status eftersom kvicksilverhalten överskrider i alla vatten utifrån riktvärden från EU. Den kemiska statusen för kvicksilver är densamma för alla vattenförekomster i Sverige.

För att vattenförekomsterna ska kunna bibehålla god eller hög status samt att inga förekomster får försämrad status, är det viktigt att i alla planeringsområden utreda och minimera risker för ytterligare påverkan och ökad näringstillförsel till vattendrag och sjöar.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Utvecklingsstrategi för vatten och avlopp i Umeå kommun – för hållbar tillväxt

Umeå är en växande kommun där tillväxten både utgörs av kompletteringar i den bebyggda miljön och en övergång till permanentboende kring sjöar och kust i typiska fritidshusområden. Kommunen ansvarar för att planera så att mark- och vattenförekomster inte belastas ytterligare av föroreningar. Vattenförsörjning och avloppshantering är därför viktiga frågor att hantera och ta hänsyn till tidigt i planprocessen.

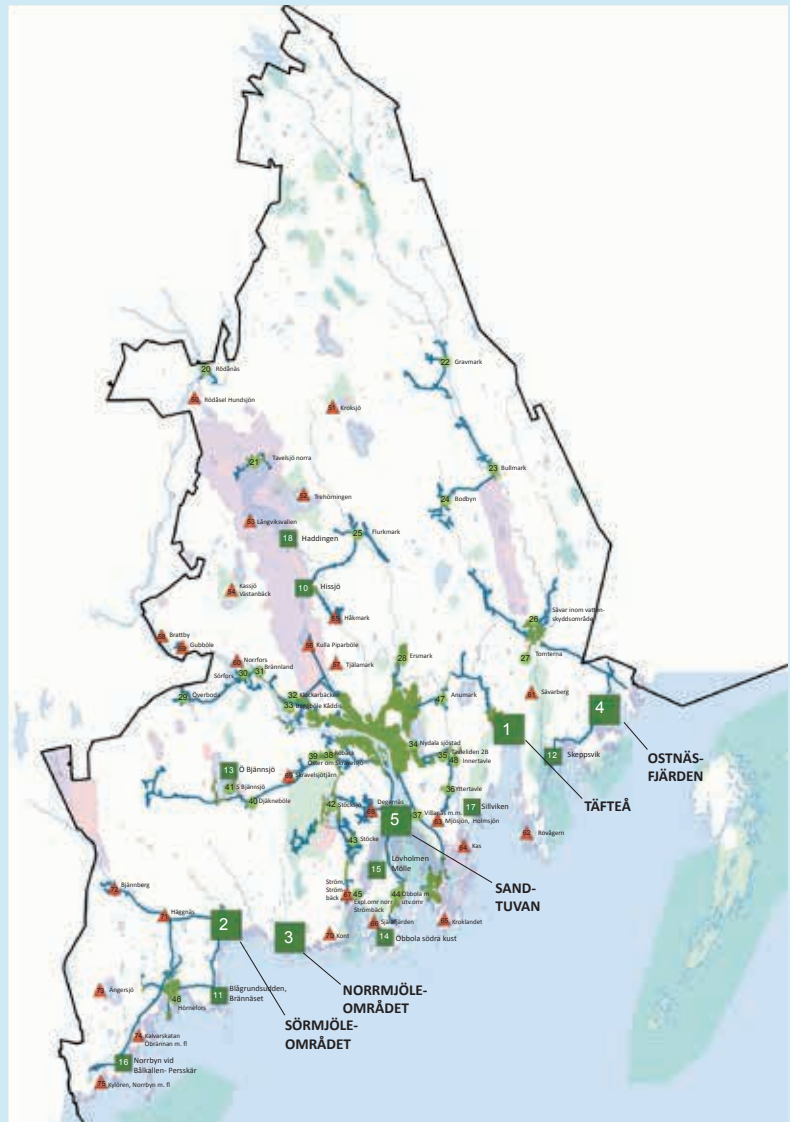
En rad faktorer påverkar vattnets kvalitet, t.ex. utsläpp från enskilda avlopp, föroreningar i dagvatten och verksamheter som påverkar grund- och ytvattnet. Vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och kustvatten ska enligt lagstiftningen ha och bibehålla god eller hög status.

För att bemöta dessa utmaningar har Umeå kommun och Vatten- och Avfallskompetens i Norr AB (Vakin) tillsammans tagit fram en utvecklingsstrategi för vatten och avlopp (VA) i Umeå kommun.

Syftet med utvecklingsstrategin är att:

- gynna fortsatt tillväxt på ett hållbart sätt
- kommunens vatten (yt-, grund- och dricksvatten) fortsatt ska hålla hög kvalitet
- kommunen ska vara förutsägbar för kommuninvånarna
- kostnader för investeringar ska belysas, vara tydliga och kunna planeras för

Exemplet bidrar bl.a. till delmål 6.1: **Säkert dricksvatten till för alla.**

Hållbar energi för alla

Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

Foto: Tage Olsin

Kort nulägesbeskrivning

Umeås energisystem är när det kommer till el och värmeanvändning till stor del förnybart. En viktig bidragande orsak till omställningen har varit utfasningen av oljeeldning till uppvärmning av byggnader och utbyggnaden av stadens fjärrvärmesystem.

Umeås gröna elproduktion

Umeå kommun är nettoexportör av förnybar el, dvs. att det produceras mer el i regionen än vad som används. I dagsläget exporteras ungefär 40 procent av all el som produceras i kommunen vidare till andra regioner. Den enskilt största elproducenten i kommunen är Stornorrfors vattenkraftverk, det kraftverk som producerar mest energi av alla vattenkraftverk i Sverige. Utöver vattenkraft kommer elproduktionen från vindkraft, kraftvärme och solexel. Intresset för just solexel har ökat markant de senaste åren, och flera anläggningar har installerats på taken i Umeå. En fortsatt expansion av nya mindre elproducenter i elsystemet ställer också nya krav på elnätet och på sikt även på hur energi kan lagras för att nyttjas på bästa sätt.

Staden och även en del av kommundelarna försörjs med fjärrvärme. I Umeå är fjärrvärmens baserad på biobränslen (spill från sågverk, flis, spån och bark) och avfall; olja används enbart till uppstart och spetslast vid kall väderlek. Fjärrvärmens är förnybar till ungefär 80 procent, och det enskilt största fossila bidraget är plasten i avfallet. I småhusbebyggelsen är förutom fjärrvärme olika typer av värmepumpar den vanligaste uppvärmningsformen. Pellets, ved och direktverkande el finns också i viss utsträckning.

Det kommunägda energibolaget Umeå Energi försörjer en stor del av staden med el och värme, cirka 80 procent av underlaget både för värme och el. Umeå Energi erbjuder enbart förnybar el till sina kunder.

Allt effektivare energianvändning i Umeå

I Umeå används det idag lika mycket energi som 1990; trots att staden har växt mycket sen dess har alltså inte energianvändningen ökat. Räknat per invånare har energianvändningen minskat med 22 procent mellan 1990 och 2013. Trots detta finns det fortfarande potential i att minska energianvändningen i det äldre fastighetsbeståndet.

Umeå kommuns fastighetskontor är energiledningscertifierat och arbetar aktivt mot uppsatta energimål. Kommunen har också genomfört ett av Sveriges största EPC-projekt (Energy Performance Contracting), som har bidragit till energieffektiviseringsmålet. Energianvändningen i kommunens fastigheter har minskat med ungefär 20 procent sen 2001. Både kommunen och Bostaden, det kommunalägda fastighetsbolaget, har energimål med ambitionen att minska energianvändningen med 20 procent till 2020 jämfört med 2008.

Vid all nyproduktion som kommunen och Bostaden bygger ställs energikrav på 65 kWh per m². Vid enskilda fall ställs även ännu tuffare krav, som t.ex. på passivhusförskolan Hedlunda.

För en ökad samverkan om hur vi skapar hållbarare byggnader i Umeå startades 2008 ett nätverk för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat. Nätverket samlar hela kedjan i bygg- och fastighetssektorn – allt från arkitekter, utbildning, fastighetsförvaltare, byggbolag och banker. Nätverket har idag ungefär 60 medlemmar. Energifrågan var central vid starten av nätverket, men successivt har fler hållbarhetsfrågor inkluderats i nätverket.

Övergripande strategier och riktlinjer på området är inkluderade i kommunens översiktsplan, åtgärdsplanen för minskade utsläpp av växthusgaser och kommunens energiplan. I samband med pågående miljömålsöversyn för kommunen föreslås en uppdatering av kommunens klimatstrategi.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Snabbladdningsbara elbussar bidrar till fossilfri kollektivtrafik

Umeå har en fossilfri kollektivtrafik, i nuläget försörjd med biodiesel (HVO) och elbussar. Det planeras för en stor expansion av elbusstrafiken; under hösten 2019 kommer 25 nya elbussar sättas i trafik, vilket kommer innebära att 70 procent av alla kilometer kommer att köras med el. Det gör Umeå unikt i Sverige, och den stora mängden grön elproduktion som finns i kommunen är en anledning att satsningen görs just här. Ytterligare anledningar till övergången till el är minskat buller och utsläpp av kvävedioxid, vilket skapar utrymme för förtätningar i en växande stad.

Hyr solceller till ditt tak

Genom att erbjuda sina kunder att hyra solceller har Umeå Energi skapat ett större intresse för solelsproduktion i Umeå. Som första energibolag i Sverige har företaget erbjudit möjligheten att hyra solceller istället för att köpa. Initiativet har visat sig skapa ett större intresse hos andra målgrupper än tidigare, framför allt hos kvinnor och barnfamiljer.

Exemplen bidrar bl.a. till delmål 7.2: **Öka andelen förnybar energi i världen.**

Foto: Fredrik Larsson

Foto: Fredrik Larsson

8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT

Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt samt full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Foto: Fredrik Larsson

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun knyter an till flera av delmålen för anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt i Agenda 2030 genom bl.a. den övergripande strategiska planen, den kommande näringslivsstrategin och strategin för besöksnäringen. Umeå kommun arbetar aktivt med att stärka tillväxten och kommunens näringsliv, som är starkt diversifierat och tjänsteorienterat. Målet att bli 200 000 invånare förutsätter dock ännu starkare företagande och tillväxt för att skapa fler arbetstillfällen. Det förutsätter också att Umeå kommun fortsätter arbeta aktivt med hållbar tillväxt i alla dess dimensioner. Kommunens kommande näringslivsstrategi och påföljande handlingsplan blir en viktig nyckel till detta.

Genom samverkan med bl.a. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Västerbotten och landstinget i satsningarna Ungdomstorget och Vuxentorget, stödjer Umeå kommun människors etablering på arbetsmarknaden, i linje med målen i Agenda 2030.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Innovativt exempel för anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Umeå kommun och Viva arbetsmarknad samordnar och genomför arbetsträning, praktik, rehabilitering och yrkesutbildning, eller annan anpassad insats som kan erbjudas på någon av enhetens cirka 20 yrkesinriktade avdelningar. Ladds är ett projekt som drivs av Region Västerbotten. Inom ramen för detta projekt bryter it-konsulter från Hi5 och Returbutiken, en av kommunens yrkesinriktade avdelningar, ny mark med hjälp av artificiell intelligens (AI). Genom att använda maskininlärning och bildanalys är målet att ta fram en lösning som automatiskt skapar ett digitalt register över de artiklar som finns i Returbutiken. Registret kan sedan användas för att göra det enklare och effektivare att hitta begagnade produkter. Intresserade ser utbudet utan att fysiskt behöva besöka butiken och det blir lättare att återbruka istället för att köpa nytt. Systemet förbättrar och förenklar för Returbutikens anställda och dess kunder, samtidigt som resurseffektiviteten i konsumtion och produktion förbättras genom att mer kan återbrukas.

Projektet Ladds syftar till att stimulera datadriven innovation, som är kopplad till ett hållbart samhälle. Projektet är både tekniskt innovativt och har en tydlig hållbarhetsdimension.

Exemplet bidrar till delmål 8.1: **Hållbar ekonomisk tillväxt.**

Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun har sedan 2017 avsatt en heltidstjänst inom Näringslivsservice som uteslutande ska jobba mot industrin och dess underleverantörer. Målet är att stärka befintlig industri och dess regionala värdekedja samt stimulera till ökade investeringar och att de sker på ett hållbart och jämställt sätt. Under 2018 har det bildats ett industriråd där de största industrierna ingår. Det har som uppdrag att diskutera och samverka kring fem olika utvecklingsområden:

- **Forskning, utveckling och innovation:** Hur företagen kan samverka kring befintliga forskningsstrukturer i projekt som är av gemensamma intressen med målet att utveckla lönsamma och hållbara verksamheter och produkter.
- **Affärsutveckling:** Målet är att stärka relationen mellan stora och små bolag för att säkerställa en utvecklad regional försörjningskedja, upphandlingar av nya innovativa lösningar från startup-företag och stötta små och medelstora företag (SME) att tillsammans vinna större upphandlingar. Under våren har kommunen inlett ett samarbete med IUC Norr med målet att stötta SME med rådgivning kring affärsutveckling, digitalisering och produktionsutveckling för att stärka företagets konkurrenskraft. Jämställdhet är ett tvärvillkor som genomsyrar IUC:s arbete.
- **Utvecklad kompetensförsörjning:** Det regionala näringslivet är i stort behov av fler kompetenta medarbetare, och företagen strävar efter jämställda arbetsplatser och mångfald. Här diskuteras utveckling av fler utbildningar, hur unga av båda könen kan inspireras att söka flera olika typer av jobb samt integration.
- **Infrastruktur:** Hur vi ska klara utmaningarna i norra Sverige för ett hållbart logistiskt flöde, t.ex. hur företag kan samarbeta kring samtransporter samt behovet av nationell förståelse för vikten av en välinvesterad infrastruktur i norr.

För att stötta omställningen till en energisnålare produktion, har kommunen en energirådgivare som aktivt besöker SME för att berätta om befintliga stöd att söka för att göra en investering till energisnålare verksamhet. Kommunen stöttar även initiativ från det privata näringslivet, som exempelvis arrangerar seminarier om cirkulär ekonomi (www.esam.se) och debatterar hållbart samhälle (www.fores.se).

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Innovativt exempel för hållbar industri, innovationer och infrastruktur i Umeå

Sedan flera år stöttar kommunen ett samverkanskluster som heter Skogstekniska klustret. Det är 10 starka företag inom skogsmaskinsbranschen som samverkar kring en gemensam innovationsplattform för att utveckla morgondagens skogsbruksmetoder och processer för ett hållbart skogsbruk. De har även ett mycket stort fokus på ökad jämställdhet inom branschen och har flera olika aktiviteter för att attrahera främst tjejer och nysvenskar till branschen. Klustret driver ett utvecklingsnätverk där akademien, tillverkare och samhället samverkar för morgondagens skogsbruk. Klustrets medlemmar är redan idag världsledande inom sina respektive områden och höjer aktivt nivån för hur morgondagens hållbara skogsbruk ska utvecklas. Kommunen stöttar detta arbete genom finansiell stöd och medverkan i styrgrupper samt bidrar till olika former av nationell och internationell synlighet för att synliggöra det goda arbete som klustret genomför.

Skogstekniska klustrets företag sysselsätter 1 126 personer, varav drygt 15 procent är kvinnor. Inklusive underleverantörerna sysselsätts 1 431 personer inom klustrets verksamhet. Därmed svarar företagen för merparten av jobben inom skogsmaskinsbranschen i Sverige. Skogstekniska klustret är viktigt för näringslivet och sysselsättningen i Västerbottens län.

Klustret har nu för avsikt att utvecklas, vilket kommunen stöttar.

Exemplet bidrar till att nå delmål 9.4: **Uppgradera all industri och infrastruktur för ökad hållbarhet.**

10 MINSKAD OJÄMLIKHET

Minskad ojämlikhet

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

Foto: Fredrik Larsson

Kort nulägesbeskrivning

Föreningsbyrån och stödet till föreningslivet är en viktig pusselbit för att stärka människors och grupperns egna organisering och engagemang i viktiga frågor. Stöd till organisering skapar delaktighet och en möjlighet att påverka. Föreningsbyråns huvudsakliga uppdrag är att vara Umeå kommuns resurs för stöd och samverkan med det ideella föreningslivet inom kommunen. Avdelningen är kommunens ingång för alla typer av frågor som föreningarna vill lyfta med kommunen. De ansvarsområden som föreningsbyrån främst har är att stödja föreningslivet med uthyrning av subventionerade lokaler och anläggningar, stödja och främja föreningars verksamhet och deras utveckling genom olika typer av föreningsbidrag, bistå med rådgivning och samverkan samt hantera ansökningar om lotteritillstånd. En viktig del i arbetet är att möjliggöra ett jämlikt fritidsutbud.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Foto: Jenn Evelyn-Ann

Händer på lovet

Om olika fritidsaktiviteter vägs samman är fritidsaktiviteten lägre i socioekonomiskt utsatta områden jämfört med andra områden. Familjens ekonomi är ofta ett hinder för barns deltagande. Barn och unga har ofta mer fritid än den äldre befolkningen, och tiden utanför skola och arbete spelar en viktig roll för ungas delaktighet, vägar till etablering och sociala tillit. Ungas möjligheter till inflytande, tillgång till mötesplatser och deltagande i demokratin är centrala. Sedan 2016 pågår ett kommunövergripande arbete med att skapa gratis lovaktiviteter för barn i förskoleklass till årskurs 9. Syftet är att minska effekterna av barnfattigdom. Genom satsningen erbjuder kommunen ett gratis kultur- och fritidsutbud för barn och unga i åldrarna 6 till 15 år på lovet. Aktiviteterna är öppna för alla och ingen behovsprövning görs. Inför sommarlovet har alla elever fått ett Händer på lovet-kort som gett tillgång till en mängd olika aktiviteter. Utbudet möjliggörs genom en bred samverkan mellan olika verksamheter som t.ex. bibliotek, fritidsgårdar, föreningar, bad, musikskola, Kulturcentrum för barn och unga, barnkulturprogram m.fl. Kommunen arbetar också med en gemensam plattform för kommunikation. Det ska vara lätt för barn, unga och deras närstående att ta del av information om det utbud av gratis aktiviteter som finns, oavsett vem som är arrangör.

Exemplet bidrar till delmål 10.2: **Främja social, ekonomisk och politisk inkludering.**

Hållbara städer och samhällen

Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

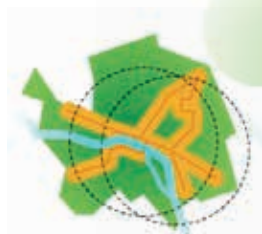
Alla ska vara med!

Hög täthet i nya stadsdelar

Satsa på offentliga rum
och parker

Tillväxt i kollektivtrafikstråk
och omvandling av trafikleder

Utvecklingsstrategier för hållbar tillväxt Umeå 200 000 invånare

Femkilometersstaden

Mer stad! Komplettering som
vitaliserande kraft

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun har en aktualiserad översiktsplan med sex integrerade utvecklingsstrategier för hållbar tillväxt, grundad på de så kallade Ålborgåtagandena. Den knyter väl an till flera av delmålen för hållbara städer och samhällen i Agenda 2030:

- Femkilometersstaden – den täta staden
- Mer stad! – komplettering som vitaliserande kraft
- Satsning på offentliga rum och parker
- Utbyggnad av kollektivtrafik och omvandling av trafikleder
- Hög täthet i nya stadsdelar
- Alla ska vara med

De strategier och riktlinjer som anges i översiktsplanen är styrande för annan efterföljande planering, både hos kommunen och vid andra myndigheter. Här ingår planer för inkludering, resurseffektivitet, begränsning av och anpassning till klimatförändringarna som tillhandahåller universell tillgång till säkra,

inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser för alla – i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Umeå arbetar aktivt med att minska den negativa miljöpåverkan per person, bl.a. genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall, t.ex. genom en åtgärdsplan för renare luft i Umeå samt en avfallsplan.

Arbetet för säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla går framåt, även om omställningen till hållbara färdmedel går långsammare än de uppsatta målen. Detta inkluderar arbete med trafiksäkerhet och att bygga ut kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Grönt parkeringsköp – innovativt exempel för hållbara städer i Umeå

Möjlighet till ett grönt parkeringsköp erbjuds för verksamheter och bostäder i centrala Umeå, där förutsättningar finns. Det gröna parkeringsköpet gäller i första hand för ny och tillkommande bebyggelse men kan också bli aktuellt vid en omprövning av hela fastigheten, där även äldre bebyggelse ingår. Grönt parkeringsköp erbjuds för att ge incitament för fastighetsägaren eller byggaktören att bidra till hållbara resmönster. Det gröna parkeringsköpet innebär en reducering av parkeringsnormen i utbyte mot ett ökat ansvarstagande hos fastighetsägaren och byggaktören för att åstadkomma ett förändrat resebeteende. Syftet är att andelen resande med kollektiv-, gång- och cykeltrafik ska öka bland boende samt dem som arbetar i fastigheten.

Detta sker genom att fastighetsägaren och byggaktören tar ansvar för de transportbehov som fastigheten eller verksamheten ger upphov till genom andra åtgärder än att erbjuda bilparkering. Det ska också stimulera en omvandling av parkeringsytor i markplan (som ofta används för arbetsplatsparkering) till exempelvis bebyggelse, parker eller annan verksamhet som berikar stadskärnan. Det gröna parkeringsköpet är ett frivilligt åtagande, och avtalet om köpet knyts till gängse avtal för parkeringsköp (friköp av parkering). Friköpt parkering lokaliseras till samlade parkeringsanläggningar inom rimligt gångavstånd. Lämpligheten avgörs i detaljplaneprocessen i varje enskilt fall, och ett avtal mellan fastighetsägare och parkeringsbolaget ska tecknas innan detaljplanen antas alternativt bygglov kan ges. Parkeringsbolaget tillhandahåller resurser som tar fram en resplan samt arbetar med beteendepåverkan och mobility management direkt kopplat till den aktuella fastigheten.

Exemplet bidrar till delmål 11.2: **Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla.**

Foto: Fredrik Larsson

Hållbar konsumtion och produktion

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Kort nulägesbeskrivning

En omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster är ett måste för ett livskraftigt samhälle som värnar om klimatet, miljön och människan. Det gäller inte minst att ta ansvar för den produktion som sker i utvecklingsländer och som i hög grad påverkas av klimatförändringar och annan miljöpåverkan. Hållbar konsumtion och produktion är en tvärssektoriell fråga som även påverkas av andra mål.

Umeå kommun driver frågan om en hållbar konsumtion och produktion på flera plan. I kommunens strategiska plan för 2016–2028 fastslås att Umeå ska vara en föregångare inom området cirkulär ekonomi. Näringslivsservice på Umeå kommun samordnar arbetet och har genomfört inledande dialoger för att se hur kommunen kan stödja det lokala näringslivet i omställningen till en cirkulär ekonomi.

En viktig del är att informera och sprida kunskap för att alla ska kunna göra medvetna val för en hållbar livsstil med omtanke för människan och miljön. Umeå kommun arbetar t.ex. genom konsumentrådgivningen med att ge råd och tips för en hållbar konsumtion. Tjänsten är kostnadsfri och tillgänglig för samtliga kommunmedborgare. Sedan många år har för- och grundskolan i Umeå kommun arbetat långsiktigt, strategiskt och aktivt med lärande för hållbar utveckling. Naturskolan håller varje år, på uppdrag av Vakin, skolinformation som riktar sig mot årskurs 4. Där får eleverna lära sig mer om vatten, avlopp, avfall och återvinning.

Umeå är även en diplomerad Fairtrade City och arbetar för en rättvis handel och etisk konsumtion där Umeå bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för människor i länder med utbredd fattigdom. Diplomeringen som en Fairtrade City stärker Umeå kommuns arbete för en hållbar utveckling som värnar om mänskliga rättigheter och bidrar till att nå de globala målen i Agenda 2030.

Vakin arbetar aktivt för att minska avfallsmängderna och öka utsorteringen av återvinningsbart material och matavfall. Avfallshierarkin, som är gemensam för hela EU, tydliggör att avfallsmängderna ska minimeras och återbruk är prioriterat.

Nätverket Hållbara Restauranger

Inom ramen klimatprojektet Den koldioxidsnåla platsen har kommunen lanserat konceptet och nätverket Hållbara Restauranger. Genom utbildning, information och coaching har under 2018 tre restauranger och Måltidsservice fått en fördjupad kunskap om hållbarhet, matens klimatpåverkan och vad restaurangbranschen kan bidra med för en hållbar utveckling. Genom en restauranganpassad coaching har restaurangerna upprättat handlingsplaner och mål. Till exempel har kemikalier bytts ut mot miljövänliga alternativ, ekologiska råvaror har ökat, matsvinnet har minskat och flera har arbetat för att öka kunskapen och kommunikationen. Nätverket, som även finns i Stockholm, Göteborg och Malmö, har fått uppmärksamhet i media och tillsammans arbetar vi för en hållbar matkonsumtion.

Exemplet bidrar till delmål 12.3: **Halvera matsvinnet i världen.**

Den koldioxidsnåla platsen underlättar hållbara livsstilar

I projektet Den koldioxidsnåla platsen gör vi det enklare för Umeås invånare att göra hållbara val i vardagen och minska sin klimatpåverkan från resor, boende och inköp. Vi testar nya sätt att arbeta med klimatfrågor i kommunen. Exempelvis med en seminarierie för att stötta bostadsrättsföreningar i hållbara satsningar, underlätta delning, utveckla arbetssätt i att lära mer om energianvändning i skolan, utmana familjer att ta steget att leva bilfritt, utvecklade metoder för att kartlägga resvanor, kampanj för att inspirera till ökad cykling i vardagen. Vi har bjudit in till en rad konferenser, workshops och klimatfrukostar för att sprida kunskap, nätverk och inspiration kring hur Umeå kan utvecklas till en mer koldioxidsnål plats. Som första kommun i Sverige har vi tagit reda på invånarnas konsumtionsvanor genom en enkät. Den ligger till grund för utveckling av ett verktyg som beräknar platsens Umeås klimatavtryck ur en konsumtionsperspektiv. Detta är helt unikt. Under våren 2019 kommer vi att lansera ett verktyg som åskådliggör det lokala klimatavtrycket. Vår förhoppning är att detta ska inspirera till fler till att ta steg för att leva mer klimatsmart och även utgöra en grund för att följa upp kommunens miljöarbete.

Exemplet bidrar till delmål 12.8: **Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar.**

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Bekämpa klimatförändringarna

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser.

Foto: ???

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun och de kommunala bolagen bedriver ett brett och intensivt arbete med klimatfrågorna, både inom ramen för ordinarie verksamhet och inom en rad utvecklingsprojekt som utgår ifrån mål på området. En samlande kraft för detta har varit ansökningarna om Europas miljöhuvudstad och formandet av Green Umeå som paraply för miljöarbetet i Umeå, liksom undertecknandet av Borgmästaravtalet för klimat och energi.

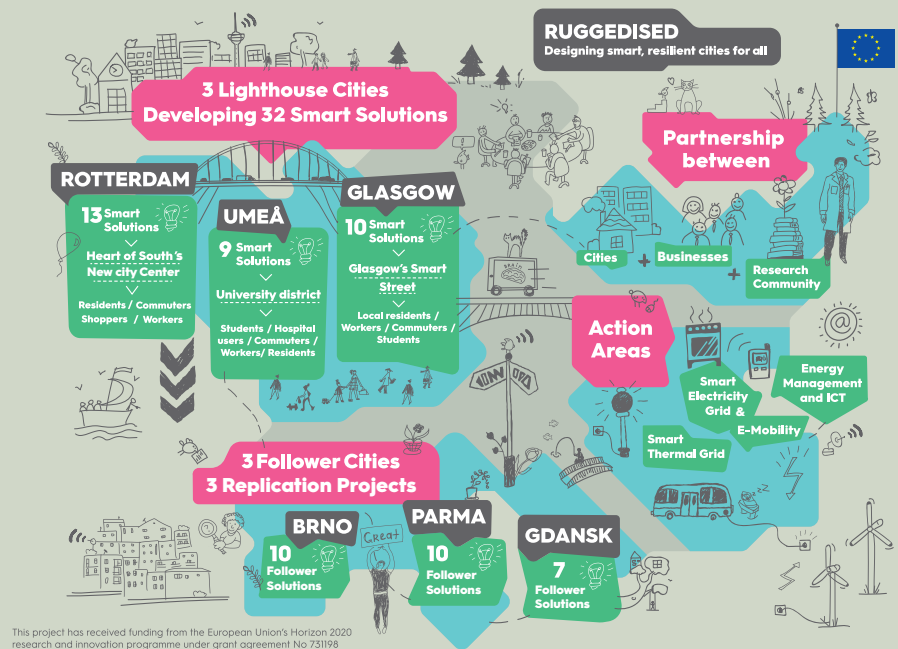
På ett övergripande plan arbetar Umeå kommun med målet om ett fossilfritt Umeå, med delmål om en fossiloberoende fordonsflotta 2030, och fossiloberoende kollektivtrafik 2020. Umeå Energi har ett mål om ett klimatneutralt energisystem 2018. Arbetet inkluderar ett brett spektrum åtgärder, från en fördjupad översiktsplan för vindkraftsutbyggnad till strategier för arbete med lokala resor och transporter, t.ex. godstrafikprogram, cykeltrafikprogram och fotgängarprogram. All nyproduktion av kommunala fastigheter och Bostadens fastigheter ska ha lägre energiförbrukning än 65 kWh/m², och energi-användningen i de kommunala fastigheterna ska minska till 165 kWh/m² per år till 2020.

För att nå dessa mål är flera pusselbitar viktiga, t.ex. långsiktiga satsningar på hållbar energiproduktion, vindkraft, vattenkraft, fjärrvärme och solenergi, och ett långsiktigt kompetensbyggande genom t.ex. nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat. Umeå kommun erbjuder också utåtriktad energi- och klimatrådgivning för medborgare och företag i syfte att effektivisera och minska energi-användningen och har ett etablerat arbete med att förändra res- och transportvanor, så kallat "mobility management". Naturskolan arbetar i skolan med hållbarhetscertifiering av alla skolor. I omställningen av fordonsflottan märks t.ex. kommunens nya upphandlade bilpool med målet om 100 procent elfordon 2019, samt 25 nya elbussar i trafik i lokaltrafiken under 2019 tillsammans med pågående utbyggnad av en laddinfrastruktur genom t.ex. Upab, Umeå Energi och Umeå kommun.

Universitetsstaden – Umeås Smart City

I samverkansprojektet Ruggedised är kommunen, fastighetsägare, universitet och företagare partner. Syftet är att under fem år testa nio innovativa klimatsmarta lösningar och samtidigt utveckla nya affärsmodeller som passar i en delningsekonomi. För att påverka beteendemönster i hållbar riktning genomförs samtidigt löpande dialoger med alla som verkar i området, det vill säga medarbetare, studenter, besökare, resenärer och invånare. I Smart City-projektet Ruggedised, som är en del av EU:s Horizon 2020-program, samarbetar Umeå kommun, Umeå universitet, Västerbottens läns landsting, Akademiska Hus, RISE, Umeå Energi och Upab för att tillsammans utveckla Universitetsstaden.

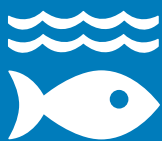
Det handlar bland annat om:

- En ny och smart busshållplats, en så kallad Bus Rapid Transit Station
- Eldrivna lastcyklar för storhandling
- 100 procent förnyelsebar energi i hela Universitetsstaden
- Utveckling av en smart stadsdel som använder 100 procent förnyelsebar energi
- Utjämning av effekttoppar
- Lagring och utbyte av geoenergi – värme och kyla
- Intelligent styrning av byggnader
- Smart hållplats – BRT-station
- Laddningshubb för smart elförsörjning
- Flexibel grön parkering för energieffektiv markanvändning
- Öppna data
- Närvarostyrd energianvändning

Exemplet bidrar till att nå delmål 13.2: **Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering.**

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Vi ska värna vattnet som en livsviktig resurs

*Bevara och nyttja haven och de marina resurserna
på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.*

Kort nulägesbeskrivning

Inom Agenda 2030 och målet som rör hav är det främst Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen som är aktörer, men också SLU och Umeå universitet. Bottenhavet som berör Umeå kommun är ett ganska ungt hav och har ett speciellt ekosystem som är mycket känsligt och tillika relativt outforskat. Länsstyrelsens strategi för Bottenhavet är att skydda områden för den biologiska mångfaldens utveckling. Det första marina naturreservatet Snöans skärgård bildades 2012 och omfattar cirka 47 000 hektar. Många av de miljöproblem som finns i haven är landbaserade, och genom att göra restaureringar i markytan gynnas även havet av detta. Ett exempel är projektet för Sävarån som storskaligt har restaurerat den fem mil långa skogsbäcken med biflöden. Restaureringarna syftar till att möjliggöra fiskvandring för bl.a. havsöring. Via ett särskilt projekt för kusttillsyn försöker länsstyrelsen tillsammans med kommunen motverka det olagliga fisket. Kalkning och kalkuppföljning som genomförs av länsstyrelsen är ett annat exempel på åtgärder som görs och som har positiv inverkan på havet direkt och indirekt. Kunskapen om haven är rent generellt väldigt bristfällig. Man beräknar att det finns en kunskapsbrist om cirka 50 procent av alla arter i havet, därför är forskning om ekologiska samband viktig. Umeå Marina Forskningscentrum är en centrumbildning som stödjer marin forskning och utbildning och utför miljöanalys för svensk miljöövervakning. De sprider också information om forskning och miljötilståndet i havet med särskilt fokus på Bottniska viken.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Vindelälvsprojektet

Vindelälvsprojektet har storskaligt arbetat med naturvård, med lokal och regional förankring, och är ett gott exempel på hur naturvårdsprojekt kan breddas genom att blanda kompetenser. Tillsammans med forskare av markmiljön och sötvattenmiljön samt Naturskolan finns en helhet i projektet som är ovanlig. I projektet finns en del innovativa demonstrationsobjekt. Bland annat har man prövat ut metoder inför att skapa lugna områden (vakar). Dessa är viktiga miljöer för vandrande fiskar, där de kan vila inför sin långa vandring. Men det har visat sig svårt i restaureringsarbetet i strömmande vattendrag, eftersom stenarna flyttar sig med strömmarna beroende på storlek. Demonstrationsåtgärden har dock visat sig framgångsrik. Projektet pågick från 2010 till 2015 och har betydelse för både fiskvandring och spridning av växter i landskapet.

Exemplet bidrar till delmål 14.2: **Skydda och återställ ekosystem.**

Biologisk mångfald

Vi värnar naturen så att den ger oss det vi behöver.

Kort nulägesbeskrivning

Inom ramen för Agenda 2030 pågår ett arbete inom kommunen, länsstyrelsen och universiteten. Länsstyrelsen och kommunen har möjlighet att bilda reservat, och för närvarande är cirka 12 procent skyddat som naturreservat i Umeå. Till detta kommer Natura 2000-områden, biotopskydd och naturvårdsavtal. I Sverige finns drygt 4 000 arter som är rödlistade; cirka 50 procent av dessa är hotade och härrör främst från skogslandskapet och jordbrukslandskapet. I Umeå finns ett tjugotal arter som omfattas av speciella åtgärdsprogram för hotade arter. Genom lokala naturvårdsprojekt (LONA) finns det även möjlighet för allmänheten att söka pengar och driva projekt inom biologisk mångfald. I nuläget finns 58 projekt beviljade, bl.a. naturvandringar för allmänheten på bred front. Det drivs även projekt av olika slag med syfte att förbättra den biologiska mångfalden, t.ex. genom storskaliga naturvårdsbränningar och bekämpning av främmande arter som t.ex. mårhund och mink. Ett annat viktigt arbete är att dela med sig av erfarenhet till utvecklingsländer. SLU Umeå driver ett projekt som ska hjälpa den albanska miljömyndigheten med att utforma och genomföra en inventering av landets skogar och betesmarker.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Biotopkarta och ekosystemtjänster

Inom ramen för planeringen av en ny stadsdel vid Nydalasjön, Tomtebostrand har en modell för ekosystemtjänster för detaljplanering tagits fram. Ambitionen är att få praktisk erfarenhet av arbetet med ekosystemtjänster som också kan tillämpas inom andra planarbeten, som i ett led att implementera ekosystemtjänster storskaligt och på sätt skapa attraktivare miljöer som stimulerar högre biologisk mångfald inom staden. Till grund för ekosystemarbetet har en biotopkarta tagits fram över alla biotoper och stadsmiljöer i det tätortsnära området. Biotopkartan kommer att ligga till grund för uppföljning av arbetet med ekosystemtjänster enligt ett förslag inom arbetet med miljömål. I Tomtebostrand är byggherrarna involverade tidigt i processen och introduceras till ekosystemtjänsten. Tillsammans har man utformat ett hållbarhetsprogram som utgör grunden för det långsiktiga och praktiska arbetet med ekosystemtjänster. I miljömålsarbetet har Umeå kommun arbetat in ekosystemtjänster med uppföljningsbara indikatorer som gör att det även kommer vara användbart för allmänheten.

Exemplet bidrar till delmål 15.9: **Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning.**

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling

Se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva, ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

Foto: Fredrik Larsson

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun arbetar med värdegrunden medborgarfokus, öppenhet, tillit och ständiga förbättringar, vilket syftar till att få till en effektiv, ansvarstagande och inkluderande verksamhet. I alla myndighetsbeslut från Umeå kommun framgår möjligheten till att överklaga beslutet. Alla medborgare kan också kontakta kommunen och påtala sina synpunkter genom Medborgarslussen. Det är en kanal till kommunen för frågor och synpunkter. Den fråga eller synpunkt den enskilde ställer skickas till den verksamhet som berörs. Som elev, förälder, brukare eller närstående går det att lämna klagomål och synpunkter genom kommunens rutiner för detta. För synpunkter gällande fritid finns appen "Tyck om din fritid".

Kommunen har medborgardialog genom Umeå funktionshinderråd, som är ett aktivt råd. Förutom rådsmöten förekommer arbetsgrupper för aktuella frågor. Inom kommunen finns ett samverkansråd med tjänstepersoner från flera verksamheter, där en tillgänglighetsstrategi ingår. Umeå kommun ingår i förvaltningsområdet för samiska och förvaltningsområdet för finska. En arbetsgrupp med representanter för kommunens olika verksamheter samordnar och arbetar fram rutiner för att möta de behov som minoriteterna har.

Ett sätt att främja fredliga samhällen är att arbeta aktivt med brottsförebyggande arbete. Umeå kommun har ett brottsförebyggande råd och ett samverkansavtal med polisen. Polisen och kommunen genomför också medborgardialoger som tar tillvara invånarnas synpunkter på brottslighet och trygghet.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018–2030

Umeå kommun arbetar med inkluderingsfrågor, framför allt via ett program för tillgänglighet och genom funktionshinderrådet där en tillgänglighetshandläggare är kopplad till dessa frågor. Syftet med programmet är att på ett översiktligt sätt konkretisera den strategiska planen inom perspektivet tillgänglighet, som en del i att nå ett socialt hållbart Umeå. Det vänder sig till nämnder och verksamheter i Umeå kommun samt näringsliv och Umeås kommunföretag. Programmet innehåller prioriterade åtgärder inom tillgänglighet med syfte att implementera tillgänglighetsfrågorna i Umeå kommuns organisation.

Programmet för tillgänglighet i Umeå kommun delas in i etapper på vardera 4 år. Varje etapp består av 2–3 fokusområden med konkreta utvärderingsbara mål som kommunens nämnder och verksamheter ska jobba utefter under etapptiden.

Exemplet bidrar till att nå delmål 16.B: **Främja och verkställ ickediskriminerande politik och lagstiftning.**

Genomförande och partnerskap

Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

Kort nulägesbeskrivning

Umeå kommun samverkar med näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare för att åstadkomma en hållbar utveckling, både av vår egen kommun och i vår omvärld. I de övergripande styrdokumenterna för Umeå kommun (strategisk plan för 2016–2028, översiktsplan, näringslivsstrategi m.fl.) är samverkan mellan olika parter ett avgörande inslag för genomförandet. För att klara av välfärdsuppdraget är breda partnerskap med andra aktörer avgörande för Umeå kommun.

Umeå kommun bidrar också till demokratisk utveckling och att stärka kapaciteten på lokal nivå i andra länder, genom internationella samarbeten på olika sätt. I Umeå kommuns internationella program anges tydligt att arbetet ska bidra till att uppfylla Agenda 2030. I programmet finns också utskrivet att kommunen kan ägna sig åt projekt av biståndskaraktär när hela finansieringen uppbärs av annan part (t.ex. Sida). Umeå kommun och det kommunala vatten- och avfallsbolaget Vakins har genom s.k. kommunala partnerskapsprogram stöttat en uppbyggnad av kapaciteten i t.ex. Kenya och Kina, och därigenom bidragit till att uppfylla mål 17. Majoriteten av de kommunala bolagen jobbar kontinuerligt med att utöka det internationella samarbetet och bygga partnerskap, även utanför landets gränser. Det görs för att sprida kompetens kring t.ex. grön teknik, ren energi och hållbara lösningar.

Norra Sverige rankas som nummer 1 i EU:s Social Progress Index. Umeå kommun har för avsikt att stärka kunskaperna internationellt om detta genom olika aktiviteter under 2019. Det görs för att visa på och utveckla alternativa mått på hållbar utveckling, som ett komplement till BNP.

För länkar till existerande program och fördjupande nulägesbeskrivningar, [klicka här](#).
(Länken leder till länkbiblioteket sist i dokumentet.)

Kapacitetsstöd i Kina – innovativt exempel för genomförande och partnerskap i Umeå

Inom ramen för ett kommunalt partnerskapsprojekt (via organisationen ICLD) utarbetade Umeå kommun och Xi'an, en stad med 10 miljoner invånare i Kina, en plan för hur distriktet Chanba (med 700 000 invånare) kunde arbeta strategiskt med avfall. Visionen i projektet var att förbättra livsvillkoren för boende i Chanba: ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Målgrupperna i Chanba var hushållen, politiker och anställda i distriktet, samt studenter inom avfallsområdet och företagare inom avfallsbranschen.

Chanba har inom ramen för projektet besökt Umeå och tagit del av hur Umeå arbetar med sin avfallsplan. Därefter har en avfallsplan för Chanba utarbetats tillsammans med det kommunala vatten- och avfallsbolaget Vakin. Chanba har nu etablerat ett hållbart system för avfallsåtervinning. Chanba jobbar fortfarande mycket med delaktighet och beteendepåverkan hos målgrupperna, vilket möjliggjordes efter intryck från Umeå kommun. Under 2018 håller fler distrikt i Xi'an på att implementera samma metod för avfallsarbetet. Detta arbete har också visats upp i Kinas tv-kanal CCTV:

tv.cctv.com/2016/12/30/VIDEi5UU3baH179wLdYOBEBH161230.shtml

Exemplet bidrar till delmål 17.16: **Stärk det globala partnerskapet för hållbar utveckling.**

Länkbibliotek

Uppdaterat 18 december 2018

Inledning

Budget 2018: Planeringsförutsättningar, budget och investeringar (pdf):

www.umea.se/download/18.2f3b9b65163c294d4d31413c/1529591393404/Planerings-f%C3%B6ruts%C3%A4ttningar%20budget%20och%20investeringar_2019-2022.pdf

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Strategisk plan 2016–2028, Umeå kommun: www.umea.se/download/18.159c28515ded26ff4c23d40/1505821228877/Strategisk%20plan%202016-2028.pdf

Mål 1

Aalborg-åtagandena: www.sustainablecities.eu/the-aalborg-commitments
och www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/manskligarattigheter/jamstalldhet/saarbetarvimedjamstalldhet.4.24495ffa11ce676967b80006022.html

CEMR-deklarationen och Strategi för jämställdhetsarbete 2018:
www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/manskligarattigheter/jamstalldhet/saarbetarvimedjamstalldhet.4.24495ffa11ce676967b80006022.html

Borgmästaravtalet för klimat och energi: www.borgmastaravtalet.eu

Livsmiljöbarometern: livsmiljo.umea.se

Mål 2

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Stöckebygdens utveckling: www.stocke.se/stockebygdens-utveckling/

Mål 3

livsmiljo.umea.se/folkhalsa

www.umea.se/tillganglighet

www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp/folkhalsoarbete/ungashalsa

livsmiljo.umea.se

www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/folkhalsopolitiska-mal

Mål 4

www.umea.se/naturskolan

www.denglobalaskolan.se

www.swedesd.uu.se

www.unesco.se/utbildning

www.globalamalen.se

Mål 5

Strategi för jämställdhetsarbete, antagen 2016 (rev. version): www.umea.se/download/18.48d433ce165eec7b8e45d0c/1537781439801/Strategi%20f%C3%B6r%20j%C3%A4mst%C3%A4lldhetsarbete_2018.pdf

Deklarationen om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå:

www.umea.se/download/18.132ee0e113ac21ad5036fa0/1361888261212/CEMR-deklarationen.pdf

Bry dig-kampanjen (samverkan mellan Umeå kommun, Skellefteå kommun, Länsstyrelsen och Västerbottens läns landsting för att uppmärksamma och reagera vid tidiga tecken på kontroll och våld och uppmana till civillurage): www.brydig.nu

Gender equality at the heart of the city (best practice for sustainable urban development): urbact.eu/gender-equality-heart-city

Aktuellt om jämställdhet: www.umea.se/jamstalldhet

Mål 6

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Fördjupning för Umeå – Umeås framtida tillväxtområde: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/oversiktsplanochdetaljplaner/oversiktsplan/oversiktsplanensdelarfordjupningaroch tillagg/fordjupningforumea.4.561e058815826ceb9fa1170f.html

Vattenkvalitet i Umeås sjöar: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/naturvardparker/sjoarkustochvattendrag/vattenkvalitetochekologiskstatus/sjoarsvattenkvalitet.4.7caabf5615275f18c5030ffa.html

Utvecklingsstrategi för vatten och avlopp: www.umea.se/vastrategi

LOVA: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/stat-och-kommun/natur/stod-till-naturvard/lokala-vattenvarsprojekt-lova.html

Livsmiljöbarometer: livsmiljo.umea.se/25

Miljömål: www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/planerochstyrdokument/utvecklingochplanering/hallbarutveckling/strategiskmiljoarbete/miljomal.4.1821d6e811c67c7e795800018196.html

Mål 7

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Hur ska Umeå växa? 6 utvecklingsstrategier för hållbar tillväxt: www.umea.se/merstad

Umeå kommuns åtgärdsplan för minskade utsläpp av växthusgaser: www.umea.se/luft

Ansökan och teknisk utvärdering, Europas miljö huvudstad 2018 (energi och klimat): www.umea.se/miljohuvudstad

Hyra solceller: www.umeaenergi.se/el/solceller

Elbussar och kollektivtrafik i Umeå: www.ukf.umea.se/omumeakommunforetag/kollektivtrafikiumea

Mål 8

Viva arbetsmarknad: www.umea.se/viva

Umeå näringsliv: www.umea.se/naringslivsservice

Näringslivsstrategi: ute på remiss

Projektet Ladds: regionvasterbotten.se/it/ladds

Mål 9

IUC: www.iucnorr.se

Skogstekniska klustret: www.skogstekniskaklustret.se

Mål 10

Händer på lovet: www.umea.se/handerpalovet

Mål 11

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Hur ska Umeå växa, 6 utvecklingsstrategier för hållbar tillväxt:

www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/stadsplaneringochbyggande/hurskaumeavaxa.4.6d96946b127b1c6010c80002271.html

Umeå kommuns åtgärdsprogram för renare luft: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/bullerochluftkvalitet/luftenutomhus/atgardsprogramforrenareluft.4.159c28515ded26ff4c13575.html

Avfallsplan 2020, Umeå kommun: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/avfallochatervinning/avfallsplan2020

Ansökan och teknisk utvärdering, Europas miljöhuvudstad 2018 (inklusive luftkvalitet och avfall):
www.umea.se/miljohuvudstad

Om grönt parkeringsköp, parkeringsnorm i Umeå kommun, sida 11: umea.se/download/18.1f81e37016262b6a74915958/1523622745123/Parkeringsnorm%20Ume%C3%A5%20kommun%20180326.pdf

Mål 12

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Strategisk plan 2016–2028, Umeå kommun: www.umea.se/download/18.159c28515ded26ff4c23d40/1505821228877/Strategisk%20plan%202016-2028.pdf

Avfallsplan 2020: www.umea.se/avfallsplan

Hållbara restauranger: www.greenumea.se/hallbararestauranger

Den koldioxidsnåla platsen: www.umea.se/co2platsen

Mål 13

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Ruggedised: www.ruggedised.eu

Den koldioxidsnåla platsen: www.umea.se/co2platsen

Översiktsplan för älvlandskapet: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/oversiktsplanochdetaljplaner/oversiktsplan/oversiktsplanensdelarfordjupningaroch tillagg/alvlandskapet.4.561e058815826ceb9fa11784.html

Green Umeå: www.greenumea.se

Mål 14

Översiktsplan för kusten: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/oversiktsplanochdetaljplaner/oversiktsplan/oversiktsplanensdelarfordjupningaroch tillagg/kusten.4.561e058815826ceb9fa117a1.html

Vindelälvens biosfärområde: www.umea.se/biosfar

Restaurering av Sävarån: www.umea.se/download/18.132ee0e113ac21ad5032b77/1361886745272/Bildspel+S%C3%A4var%C3%A5n+%28Svartiduforsen%29+f%C3%B6reefterbilder2012.pdf

Vindelälvens Life-projekt: vindelifverlife.se

Stornorrfors fisktrappa: powerplants.vattenfall.com/sv/stornorrfors

Kvarken flada-projektet: kvarkenflada.org

Fiskeförvaltning i Västerbotten: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/privat/jakt-och-fiske/fiske/fiskevarldsatsgarder

Umeå marina forskningscentrum (UMF) www.umu.se/umea-marina-forskningscentrum

Kalkning av sjöar och vattendrag: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/stat-och-kommun/miljo/vatten/kalkning-av-forsurade-vatten.html

Mål 15

Översiktsplan för Umeå kommun: www.umea.se/oversiktsplan

Fördjupad översiktsplan för älvlandskapet: www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/oversiktsplanochdetaljplaner/oversiktsplan/oversiktsplanensdelarfordjupningaroch tillagg/alvlandskapet.4.561e058815826ceb9fa11784.html

Miljöhuvudstadsansökan: www.umea.se/miljohuvudstad

LONA: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/stat-och-kommun/natur/stod-till-naturvard/lokala-naturvardsinsatser-lona.html

Riksskogstaxering i Albanien: www.slu.se/ew-nyheter/2016/10/slu-bygger-riksskogstaxering-i-albanien

Naturresevat: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/besok-och-upptack

Bevarandeplaner för områden skyddade enligt Natura 2000: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/stat-och-kommun/natur/skyddad-natur

Naturskolan: www.umea.se/naturskolan

Livsmiljöbarometer: livsmiljo.umea.se/25

Miljömål: www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/planerochstyrdokument/utvecklingoch planering/hallbarutveckling/strategiskmiljoarbete/miljomal.4.1821d6e811c67c7e795800018196.html

GIS-baserad landskapsanalys över Umeålvlandskapet: www.umea.se/download/18.7cd3993d12914ea61e58000929/1361888122565/GIS-baserad+landskapsanalys_Ume%C3%A4lvlandskapet.pdf

Biotopdatabasen: www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/planerochstyrdokument/utvecklingochplanering/projekt/pagaendeprojekt/byggaboochmiljo/biotopdatabas.4.7e0bd80714caac19053bfad.html

Mårdhundsprojektet: jagareforbundet.se/mardhund

Tomtebostrand: www.umea.se/tomtebostrand

Boverket – gröna städer: www.boverket.se/sv/bidrag--garantier/stod-for-gronare-stader

Mål 16

Samverkansöverenskommelse mellan polis och kommun: www.umea.se/download/18.7de-df61f15826c00f5a117d2/1479381042302/Samverkansöverenskommelse%20mellan%20Polismyndigheten%20och%20Umeå%20kommun%202017-2020.pdf

Umeå kommuns värdegrund: www.umea.se/umeakommun/naringslivocharbete/arbetsmarknad/jobbahossov/visionvardegrundochmedarbetarskap.4.7408948a15e01c227742de7.html

Tyck om din fritid: www.umea.se/tyckomdinfritid

Klagomålshandtering inom socialtjänsten: www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/kommunensorganisation/verksamheterochstodfunktioner/stodochomsorg/kvalitetsarbete/klagomalochsynpunkter.4.bbd1b101a585d7048000175216.html

Synpunkter och klagomål inom skolan: www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp/psyiskohalsa/stodtillbarnochungamedpsyiskohalsa/valdochkrankningar/mobbningochkrankandebehandling.4.6c21260f13ed2f5673165e6.html

Tillgänglighet: www.umea.se/tillganglighet

Medborgarslussen: www.umea.se/medborgarslussen

Nationella minoriteter och minoritetsspråk: www.umea.se/minoriteter

Mål 17

Internationellt program: www.umea.se/download/18.7c9ee55516469242765225a5/1533816426251/Internationellt%20program.pdf

Umeå och kommunala partnerskap: www.umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/internationelltarbete/projektochinternationellasamarbeten/kommunalapartnerskapsprojekt.4.55601b161659eb1267e362a.html

Övergripande planering

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A

Postadress: 901 80 Umeå

090-16 10 00

umea.kommun@umea.se

www.umea.se/kommun